СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ. OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLV. Ч. 203. Джерзі Сити, Н. Дж., середа, 1-го вересня 1937. VOL. XLV. No. 203. Jersey City, N. J., Wednesday, September 1, 1937 THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ ПІДПИСАВ ЗАКОН ПРО ПЕРЕПИС БЕЗРОБІТНИХ

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — Президентові Рузвелтові не вдалося спинити конґрес від ухвали закону про перепис безробітних. І не хотів він ухвалений конґресом закон заветувати. І тому підписав його. Цей перепис має бути скінчений з днем 1. квітня 1938 р. Він не буде примусовий. Значить, не буде можна змушувати безробітних, щоб зголошувались до згаданого перепису. Не будуть теж ходити від хати до хати і так списувати безробітних. Хто з безробітних не схоче себе записати безробітним, того не буде можна до цього змусити. Президент є управнений видати інструкції, як цей перепис має бути переведений. Кошти перепису будуть покриті з фондів, призначених на допомогу для безробітних.

ЛУІС ОСТАВСЯ ДАЛІ ЧЕМПІОНОМ, АЛЕ ДУЖЕ МАРНИМ.

НЮ ЙОРК. — Мурин Джов Луіс остався надалі світовим кулачним чемпіоном, бо таке запало рішення суддів по його боротьбі з англійцем Томою Фаром. Але це формальне рішення дало Луїсові тільки титул, а зате забрало від нього престіж. Боротьба, яка відбулася в Єнкі Стадіюм, тревала 15 рунд. Вже те, що вона тревала так довго, себто до означеного кінця, було сензацією. Боназаґал не припускали, щоб Фар видержав боротьбу довше як 6 рунд, не будучи поваленим на землю „казковими" ударами мурина.

Незаслужений міт.

Та виявилося, що той міт, яким бизнесова пропаґанда окружує Луїса, є цілком безпідставний. При закладах давали перед самою боротьбою $10 за $1, що Луіс вийде переможцем. Закладалися, що мурин повалить білого суперника найдалі до шестої рунди, кладучи $4 до $1. Та виявилося, що британський чемпіон Фар був увесь час аґресивним борцем, а Луіс, хоч проголошений чемпіоном світу, держався ввесь час у дефензиві і числив тільки на техніку. Зате Фар боровся як дійсний борець, виставляючи себе нераз цілком свідомо на велику небезпеку, даючи тим до пізнання, що він цілком не лякається „казкової" сили кулаків Луіса. Тому й не диво, що публика була по стороні Фара й горячо його оплескувала.

Протестували проти рішення.

І не диво, що маса повитала рішення суддів голосними окликами обурення. Ці оклики не були цілком до смаку Луісові.

Кажуть, що Шмелінґ певно побє Луіса.

Ті, що приглядались до боротьби, а на ній визнавалися, заявили згідно, що Шмелінґ побє Луіса, і то цілком певно. Шмелінґ теж приглядався до боротьби, але не дав ніякої заяви, а тільки сказав коротко, що він з неї навчився дещо нового. Та ледви, чи допустять до боротьби Шмелінґа з Луісом, бо зараз по боротьбі Луіса з Фаром заявили, що Луіс не могтиме довший час боротися.

РОБІТНИКАМ ТРЕБА СЕБЕ ЗДИСЦИПЛІНУВАТИ.

НЮ ЙОРК. — Посадник Ля Ґвардія заявив членам юнії ч. 3, що є відділом Міжнародного Братства Електричних Робітників, що робітникам, заки мають вийти на страйк, треба спершу вичерпати всі законні засоби у спорах з працедавцями. Це значить, що треба їм себе здисциплінувати.

ДОМАГАЄТЬСЯ СТРОГОЇ НЕВТРАЛЬНОСТИ.

БОФАЛО. — Сенатор Вандерберґ з Мішіґен домагався в своїй промові, виголошеній на радіо, повної невтральности у звязку з війною в Китаю, кажучи, що політика невтральности це для Америки — спасення. Він теж вазначив, що теперішнє зброєння у світі це загроза цивілізації.

ПРОТИ ПОРНОГРАФІЇ.

НЮ ЙОРК. — „Ди Ню Йорк Сосайеті фор ди Сопрешен оф Вайс" розпочало боротьбу проти журналів, що поширюють неморальність та причиняються своєю „літературою" і фотографіями до полових злочинів супроти дітей.

ДОБАЧУЄ ВЕЛИЧЕЗНИЙ НЕДОБІР.

ВАШИНҐТОН. — Республиканський нюйорський конґресмен Табер обчисляє, що теперішня адміністрація видала в останніх чотирьох роках коло 35 біліонів долярів. Він каже, що в 1932 р. було на державній цивільній службі 570,000 осіб, а в 1937 р. є їх уже 840,159. Він каже, що на минулій сесії конґресу ухвалено видатки, що виноситимуть понад 10 біліонів долярів. Він теж передбачає недобір у сумі $3,500,000,000.

В БОРОТЬБІ З НЕМОРАЛЬНІСТЮ.

Едґар Гувер, голова Федерального Слідчого Бюра, зарядив кілька несподіванок наїздів на ріжні підприємства, щодо яких було підозріння, що вони ведуть неморальні бизнеси. Переведено ревізію в 13 таких місцях в Атлентик Сити, в двох у Філядельфії та в одному у Вілмінґтоні, Делявар. Заарештовано 123 особи. Між ними були 22 жінки.

ЧЕК ЗА АЛАСКУ ДО МУЗЕЮ.

Конґрес ухвалив і відіслав до сенату закон, котрим доручено департаментові скарбу передати до музею в Джюно, Аляска, чек на суму $7,200,000, яким Америка заплатила Росії в 1867 році за Аляску. Ухвалу принято на внесок делеґата з Аляски, А. Дімонда; він казав, що „хлопці і дівчата Аляски повинні мати можливість оглядати чек, котрим заплачено за їх теперішню батьківщину". При тій нагоді ґазети пригадують, що в часі купівлі велика частина конґресу критикувала цей акт як „велику дурницю" і „викинені гроші". Тимчасом тепер однорічні прибутки з Аляски є вищі, ніж тодішня ціла ціна купна.

БДЖОЛИ НАПАЛИ НА КОНІ.

На дорозі біля Коморжа, тухольського повіту, рій бджіл напав на фільварковий віз, запряжений в четверо коней. Мусіли негайно закликати ветеринаря, щоб рятував пожалені коні. Всеж таки один кінь згинув.

КАРНА ЕКСПЕДИЦІЯ ЦИГАНСЬКОГО КОРОЛЯ.

Циганський король Януш Квек звернувся до адміністраційної влади за дозволом зорґанізувати карну експедицію до Замброва та покарати буками кількох циганів, що вкрали свиню. Був би це вчинок суперечний з циганською традицією.

ЗА 300 ЗЛ. ДІСТАВ ГРОМАДСЬКУ ПРИНАЛЕЖНІСТЬ.

На засіданні волосної ради в Комарні розглядано справу приналежности, що за неї просили два громадяни: один із села Рімна, урядовець повітового виділу в Рудках, і один кольоніст із Поріча Задвірного, оба поляки. Волосна рада в Комарні складається у двох третинах з поляків, решта радних українці. В першому випадку справу полагнано одноголосно прихильно. Щодо другого кандидата, кольоніста Т. Шиделка, проти якого заявилась громадська рада Поріча Задвірного, поставились неґативно всі радні українці, виходячи з заложення, що ані потреба цього не вимагає, бо Шиделко має власну землю і вже 15 літ живе без цієї приналежности і добре йому з тим, ані місцева громадська рада цього собі не бажає (не хоче, щоби користав з громадського майна, яке досить велике). Що більше, сама форма прохання не відповідала повазі ради, бо Шиделко на випадок прихильного вирішення обіцяв 300 зл. на будову костела в Хлопах, отже просто — купував собі приналежність. Не зважаючи на всі ті арґументи і на спротив радних українців, волосна рада всіми польськими голосами надала за винагородою 300 зл. приналежність кольоністові Т. Шиделкові. „Не гоноровo, але здрово".

НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ВВАЖАЛИ ЗА НАЦІОНАЛІЗМ.

Едмонтонський щоденник „Джорнал" з 22-го липня подає звіт з переслухань, що зачалися перед тамошньою шкільною відкликовою радою під проводом судді Мефесона. Відкликова рада має розсуджувати спори між учителями і шкільними тростісами, а головно має право привертати становище вчителям, коли докажуть, що тростіси усунули їх несправедливо. Відкликова рада має перед собою відклики 25 учителів, що чуються покрвдженими. Першою справою був відклик учителя, котрого тростіси усунули за „український націоналізм". Учитель пояснив, що по шкільних годинах він учив по українськи, бо так просили його деякі податковці. В шкільних годинах він вживав виключно анґлійської мови. Відкликова рада привернула йому його становище.

Часопис не подає ані імени вчителя, ані шкільної округи, де він учив.

ПОСВАРИЛИСЬ І ПОСТРІЛЯЛИСЬ ЗА ВОДУ.

В Канаринчиках, пов. Рудки, підчас суперечки за воду у керниці 33-літній Адам Зазуля стрілив із револьвера до Катерини Малиновської і ранив її в груди, та до її брата Степана Каплона, якого ранив в околиці шлунка. Зазулю підюджувала його жінка. Очевидно, його арештували і ведуть слідство. Ранених відвезли до Львова.

8 ОСІБ ЗГИНУЛИ В ЗАЛІЗНИЧІЙ КАТАСТРОФІ.

97 миль від Судбурі, Онт., вилетів із шин потяг Сіенару. Внаслідок катастрофи згинули 8 осіб, 6 тяжко покалічених. Між тяжко раненими є один українець, Петро Лозовник з Гефорду, Саск.

ПОДОРОЖ ДОВКОЛА СВІТУ КОЛИСЬ І ТЕПЕР.

Першу подорож довкола світу виконала експедиція портуґальця Маґелана в 1519—1522 р. Провідник відважної експедиції не дочекався щасливого повороту до батьківщини, бо вбили його тубильці на Филипинських островах, отже експедиція доїхала додому під проводом Севастіяна де Кано. Анґлійські кораблі в 1586 р. дорогу довкола світу виконали вже за 25 місяців і 18 днів. Щойно за три століття, в 1889 р., обїхали цілу земну кулю за 72 дні і сильно уліпшили світовий рекорд. В цім столітті паде рекорд за рекордом у подорожі довкола світу і мрію французького утопійного повістяра Верна обїхати світ довкола за 80 днів кількакротно виконали. В 1926 р. американський журналіст потребував на цю подорож тільки 26 днів і 14 годин, а кермовик „Ґраф Цепелін" тільки 21 днів. Пять літ пізніше славні летуни Пост і Ґаті досягнули рекорду 8 днів, 15 годин і 51 мінут, а в 1933 р. Пост поліпшив свій рекорд на 7 днів і 18 годин. Щодо майбутности рекордів можна очікувати ще кращих рекордів з тим, що лети виконуватимуть у стратосфері з величезною скорістю, бо рідке повітря кладе менший опір літакам.

ЗАПАКУВАЛИ СТРАЙКОЛОМІВ ДО МІШКА.

В Мишкові в Домбровській Кітловині закінчився страйк у прядільні Шмельцера. Робітниці здобули підвишку плати. Та працівниці, вернулись до праці, запакували до мішка дві свої товаришки, що передше не приєдналися були до страйку, і винесли їх за фабричну браму, забороняючи їм вернутися до праці. Справа опинилася в прокуратурі.

ВБИЛИ УКРАЇНЦЯ У СТАВЧАНАХ.

Націоналістичний часопис „Голос", що виходить у Львові, приносить у 25—26 ч. з 11. липня таку вістку: „Смерть і похорон у Ставчанах". Після панахиди на кладовищі за поляглих 22-го червня в Ставчанах поліція з Оброшова арештувала Михайла Добровецького і ще одного свідомого українця. Після переслухання в громадському уряді їх звільнено. Колиж Добровецький вертався до дому, його знову зупинила поліція. Від стрілу одного з постерункових Добровецький упав і його раненого відвезли до Львова до шпиталю, де він помер!

Величавий похорон покійного М. Добровецького відбувся 24-го червня у Ставчанах. Співав хор із Мшани, було 23 вінків; у похороні взяло участь поверх дві тисячі люду.

КАНАДА ЗАБОРОНИЛА ПОМАГАТИ ЕСПАНЦЯМ.

Непевність щодо успішности еспанської неінтервенційної уґоди заставила Канаду на свій лад запевнити свою невтральність. Оголошено урядові розпорядки, що забороняють канадійцям записуватися до еспанської армії, урядової, чи повстанської, забороняють вивіз амуніції до Еспанії і забороняють вивіз амуніції до якоїнебудь іншої країни без спеціяльного дозволу.

Записуватися добровольцями по котрійнебудь стороні в еспанській домашній війні стало проступком, за який буде кара до двох літ тюрми та ґривна до $2,000. Таксамо заборонене є рекрутування добровольців.

В Еспанії є тепер приблизно 500 канадійців, що беруть участь у домашній війні, і майже всі вони є по стороні соціялістично - комуністичного уряду. Коло 30 з них уже вбито; число ранених невідоме.

ДОМАГАЄТЬСЯ ПОДІЛУ КАНАДИ НА ПЯТЬ ЧАСТИН.

Поль Ґуен, лідер ліберально-національної акції в Квебеку, на мітинґу в Монтреалі висунув цілком новий плян переорґанізації Канади. Передівсім він противиться зміні Бритиш Норт Америка Акту, що значило би більшу централізацію і зміцнення федерального уряду. Зате він домагається поділу Канади на 5 частин, замісць теперішних 9 провінцій, знесення сенату і т. д. Поділ Канади мав би відбутися на економічних, ґеоґрафічних і мовних підставах, степові провінції мали би бути злучені разом, також морські. До Квебеку мала би бути прилучена та частина Онтеріо, в котрій є більшість французів. Такі є бажання француза, приятеля премієра Дуплесі.

ДАЛЬШІ КОНВУЛЬСІЇ СОВЄТІВ

МОСКВА. — Сталінський режім, „прочистивши" свої ряди з „грубших риб", узявся тепер до „чищення" менших. Зо всіх сторін совєтська преса доносить про арешти, суди і розстріли менших совєтських урядовців, яким закидається „саботаж, шпиґунство та ворожість до народу". В Грузії тепер поставлено під суд одиницять осіб за те, що нищили хліборобство на приказ своєї націоналістичної орґанізації, яка прямувала до відірвання Грузії від Совєтів і створення власної держави. Серед суджених більшість творять бувші чільні грузинські комуністи. В Острові, ленінґрадської округи, застрілено сім осіб теж за дезорґанізацію в рільництві. В азовсько-чорноморській окрузі судять 13 осіб.

СОВЄТСЬКА „СИСТЕМА ПОТУ".

МОСКВА. — З нагоди другої річниці стахановського руху совєтська преса розпочала наново реклямувати той рух та накликати стахановців збільшити продукцію. Стахановців, які потраплять підігнати своєю пильністю інших робітників, совєтська влада щедро нагороджує й ставить на інші, лекші позиції. Багато з них стають зарядниками фабрик, а інші дістають великі грошеві нагороди. Багато з них мають свої власні автомобілі і, як на совєтські відносини, живуть по аристократичному. Вкупі з повним розголосом стахановського руху совєтська преса нарікає на спадок продукції, а вину за це приписує „німецько-японсько-троцькістичним аґентам і нищителям".

ВІДГОМІН ПОЛЬСЬКИХ РОЗРУХІВ.

ВАРШАВА.—Польський премієр Славой-Складковський видав черговий комунікат про недавні мазурські розрухи в Польщі, в якому говорить, що в тих розрухах згинули 41 селян, а 34 тяжко ранені. Премієр говорить, що в багатьох місцевостях страйкуючі селяни вбивали худобу, стинали дерева і нищили мости. Багато страйкарів іще криються по лісах і звідти продовжують свою диверзійну роботу. Славой-Складковський кладе за те відповідальність на політичних лідерів і каже, що „ці злочинні виступи будуть покарані".

ПОЛЯКИ ПРОТЕСТУЮТЬ ПРОТИ НІМЕЦЬКОГО ГНЕТУ.

ВАРШАВА. — Польський уряд вислав іще один гострий протест до Данціґу за те, що місцеві німці силують польських дітей ходити до німецьких шкіл. У протесті говориться, що німецькі поліційні аґенти і „штурмтрупери" ходили по приватних домах і силою забирали польських дітей та приводили їх до німецької школи. Польська преса висказує також своє обурення на адресу німецької преси, яка накидається на репродукційні картини чудотворного образу Матери Божої з Ченстохови, та порівнює її вигляд до монголки, або муринки. Як відомо, цей образ Божої Матери з Ченстохови поляки символізують як „королеву Польщі".

ЯК ПОЛЯКИ ПОСТУПАЮТЬ З УКРАЇНСЬКИМИ ДІТЬМИ.

ЛЬВІВ. — Малі пастухи українських батьків із села Маляви, коло Бірча, висипали на пасовиську маленьку могилу і на ній написали: „Тим, що згинули мученицькою смертю за Україну". В написі не було нічого протипольського. Та польська поліція, довідавшися про це, зробила з цього велику історію, прибула на місце „злочину", списала протокол з маленькими дітьми і тепер збирається потягати до відповідальности їх батьків. Маленьку могилу, очевидно, негайно розкинули.

В ПАЛЕСТИНІ ЗНОВ РОЗРУХИ.

ЄРУСАЛИМ. — Арабські терористи вбили двох жидів. А жиди вбили араба і двох тяжко ранили. Напруження в Палестині знову велике. Жиди сподіваються поновного вибуху з боку арабів. Анґлійська поліція і військова залога стоять на поготові.

КИТАЙЦІ ОБСТРІЛЮВАЛИ АМЕРИКАНСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ.

ШАНҐГАЙ. — Китайські літаки обстрілювали й бомбардували американський торговельний корабель лінії Долар, „Президент Гувер". На цьому кораблі було кількасот американських утікачів, що вибиралися з загроженої війною смуги. Корабель ушкоджено, а сім корабельних службовців ранено. Одного з них фатально.

КИТАЙСЬКА СКАРГА В ЛІЗІ НАЦІЙ.

ЖЕНЕВА. — Китайська делеґація передала Лізі Націй скаргу на японців, закидаючи їм, що вони змушують Китай до війни, яка потягне за собою величезні жертви. Скарга також подає причини цього японського нападу, кажучи, що Японія безперечно прямує до того, щоб захопити панування над Азією. Колиб їй удалось осягнути ці пляни, то через те дуже потерпілиб там інтереси інших держав, і то не лише Америки, але ще більше Анґлії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

РОБІТНИЧИЙ РОЗДОР

Минулого тижня відбувалися наради представників зорганізованого робітництва, на які не можливо не звернути уваги, щоб заразом і не жаліти, що так сердито лаються і взаємно себе обвинувачують — робітничі провідники. А до такого висновку мусів прийти той, хто читає звіти з Мілвокі, Висконсин, з конвенції „Юнайтед Отомобіл Воркерс Юніон", на якій, наприклад, ніхто інший, а Джан Луіс, голова Комітету Промислової Організації, називав нікого іншого, а Вилйема Ґріна, президента Американської Федерації Праці, такими епітетами, як „зрадник робітників" і т. п. А вже найгірше вражало те, що цей спосіб „боротьби" виправдувано — вищими засадами!

Не могли радувати робітника і ті бесіди, звіти чи заяви, які оголошувано в пресі у звязку з річними нарадами екзекутивної ради Американської Федерації Праці, що відбуваються в Атлентик Ситі. Тут знов не щаджено слів, звернених на адресу Джана Луіса. Бо закинено йому між іншим, що це він „орґанізує" свій Комітет Промислової Орґанізації в такий спосіб, що розбиває вже зорґанізованих робітників. Вилйем Ґрін заквестіонував навіть подавану Луісом статистику майнерів, що зорґанізовані в „Юнайтед Майн Воркерс". А тим хотів він сказати, що Луіс навмисно фальшує звіти, щоб милити робітників і виказувати на цифрах, що робітництво йде за ним, а на ділі, говорив Ґрін, так не є.

Колиб стояти на боці й приглядатися здалека тим спорам двох головних робітничих орґанізацій, то можна сміло ствердити як певність одно: ввесь цей спір робітництво деморалізує. Це й стверджено на нарадах Американської Федерації Праці в Атлентик Ситі, і то навіть тоді, коли виказувано, що ряди Федерації чисельно збільшились.

Очевидно, що таке положення справи турбує зорґанізоване робітництво, як це можна було завважити, наприклад, на нарадах „Стейт Федерейшен оф Лейбор", що є орґанізацією зорґанізованого робітництва нюйорського стейту. Ті наради відбулися саме минулого тижня і на них стверджено, що ціле робітниче розбиття походить від цього, що робітництво відходить від засади, що „більшість рішає". Заломання цього принципу меншістю, як говорено, спричинило повстання Комітету Промислової Орґанізації. На тих нарадах підношено теж ріжні проекти резолюцій, у яких висказувано бажання зліквідувати робітничий розлам, як теж подавано способи, як це зробити.

Ось так виглядають ті робітничі роздори, коли глядіти на них зо змісту тих останніх новинок, що їх подала преса. Та поправді ця справа має глибший корінь. Це йде про форму і зміст робітничих орґанізацій. Це вони стали надзвичайно скомплікованими справами. І це за них іде боротьба, принаймні — в першій мірі.

Василь Ткачук.

В КРАЇНІ МОДЕРНИХ МОЛЬФАРІВ*)

(Для „Свободи").

„Повіяли буйні вітри, посиніли гори,
Бо такого тут безправства не було ніколи.
Порадьмося, товариші — ціла Гуцулія, [illegible]
Ци житимемо у Карпатах, ци їдем на Поділє".
(„Гуцульська співанка").

У зворах гір голубих...

Стоїте у зворах гір голубих і пєте із золотої чаші сонця гарячий трунок. Зорите по шпилях, кладете своє око на ґрізні скали, начеб намагалися віднайти сліди Довбушевої ватаги. Потім рисуєте зором коло й зупиняєтеся на зелених полонинах там, де отара овець із вівчарем землю цілують.

І хочете бачити героїв з новелети „Тіні забутих предків" Коцюбинського і хочете почути голос справжніх мольфарів (чарівників) і проклін чугайстирів (мітичних ворожбитів). Багнеться на кладці стрічатися з гордим гуцулом, гуцуломватагом з буйною прадідівською кровю, що за гонорні Карпати метнув би в пропасть усіх ворогів, що сміють безпечно по них ходити. Гей, та сміють...

Іще хочете бачити гуцулокматерей леґінів хороших, таких хороших, як ті, що Маківку здобули.

Та й хочете послухати давньої гуцульської співанки — простої, але глибокої — такої простої і глибокої, як гуцульська душа. Вона — душа гуцульська йде за голосом природи. Вона така, як ті бурхливі потічки та річки — й така, як лагідне небо й зелень мила на ґрунях (вершках).

І тому тужити мусите за подихом давнього гуцульського життя, за чаром того, ще чистого, не каламутного життя. А згадавши його, на хвильку розбиваєте те поняття про Гуцульщину, що його маємо тепер.

Бо, як холодними зворами підете у глиб гір, то побачите гуцульське село — чарівне літнище. У ньомуж не самі хатки, ґонтами криті, під ялицями прикучнувши стоять; у ньомуж мальовані пансіони та ріжні вигоди видніють.

Ех, якби ти, читачу, зрадів, коли би почув, що всі ці пансіони — це гуцульська власність. А коли спитати в похилого гуцула з білими пасмами волосся, з журбою в зморщках, чиї це пансіони, тощо, то він на голос українського слова очі весело зведе:

— Ба чиж ви, паничу, направду нашої віри? Отут, знаєте, в нас панів з далеких міст, тай по заклятому „дзенькають" — аж вуха болять. Тай мусите слухати, бо так тут розбезпечилися, що о, які віллі понакладали — це все їх.

Не треба довго шукати правди. Ось у Ворохті є біля двісті пансіонів, з того до десятка лише в українських руках. Так усюди є. І погоня за купном парцелі не зменшується. Чуєте: — ця парцеля пана „пулковніка", а ця пані „ґенераловоі", а ця пана „сендзі, а ця знову, якогось пана з Варшави.

Меншіє гуцульська власність. Ростуть „нові" гори. Родиться країна модерних мольфарів.

Гуцулики з суницями.

Йдете і втягаєте повітря, та й стежите — оглядаєте все. Мусите оглядати, бо в горах даремно силуватися кувати „римське право", чи якісьтам петітові клявзулі. Вас цікавить праця гуцулів, їхня етноґрафія і взагалі хочете пізнати своїх братів, що колихані гірською красою.

Надибаєте двох білявих гуцуликів. (Гуцули звичайно бльондини). Несуть суниці Звичайно літникам продавати несуть. На вузькій стежці минаєтеся. Вони скидають капелюхи й „дзінь добрим" витають та й питають вас:

— Чи би пан **не купіл** ягодів?

Якось із здивуванням слухаєте їх питання. То „не купіл" хочеться зачислити на рахунок гуцульського діялекту — та дарма. Переконуєте себе, що це зовсім виразне, чуже слово й питаєте:

— Хлопчики, а хто ви є?

— Та ми „русіни".

Слухаєте і оббігає вас гаряча кров, але ви холонете й розпитуєте дальше:

— А ваша мати і тато?

— Також.

Трохи здивовано звучить, це „також" в їхніх устах.

— То кажете, що тато й мама українці?

Тоді хлопчики зиркають один на одного й уже сміло „признаються":

— Так, українці!

А коли по довшій науці спитаєте, ще востаннє, чому саме ці малі діти закидують по чужому, то вони, наче при сповіді, все розкопують:

— У нас гляба (тяжко) жити! Ми ходимо в ягоди, збираємо й продаємо. Кілько запитати в панів по українськи, чи не купилиб ягоди, то вони тоді кажуть, щоб ми по польськи говорили, а тоді куплять ягоди — та й учать, як маємо балакати. А потому за такий кошичок ягодів у двоє платять... Цей мій менший брат то не раз у хаті балакає так, як нас учили пани. Неня тішиться, а дедя то так „упереже" його буком, аж сяде...

Як про свого братчика розповідав, то дивився на нього й підсміхався.

Потім ви купуєте в них суниці, хоч вони не привитали вас по українськи.

Гуцулики з порожними кошичками збігають ген-ген у запах смерік, по нові суниці.

Ідете дальше.

І що крок бачите нові образи, нові сцени; стрічається з цікавими, хоч прикрими історіями.

Дзвінчучка сидить з паном на „віру".

Перед вами гуцулка йде під рамя з паном.

Вона — нічого собі. Білявка з повними очима. Одягнена і цінну одіж (ще у вишиваній сорочці й у киптарі), але в шовкових панчішках і черевиках.

Він — досить старий чоловік. Зверхній одяг свідчить про те, що має претенсії до молодої жінки. Переходять повз вас, розмріяно задивлені в себе.

Від обох віє на вас запах перфуми.

Але гірський вітрець, що вискакує із гущі ялиць, ті запахи несе кудись у безвість.

— Гей, бадю, а це що за чудо? — питаєте в гуцула, що оподалік громадить сіно. Він спирається на граблі й спльовує:

— З віри вискочила. Бога не боїться, ні людей не соромиться й сидить з тим паном на віру. То Дзвінчучка, що покинула свого чоловіка — і з цим „льотчітси". Але пан лиш про вигоду її держить. Тепер ще вбирає й грошей сипле. Потому поїде собі до міста, тай лишить, гей суку...

— Ну, а її чоловік що на те?

— То аби якийсь інший, то урвав би „бучаров", аж хребет тріс би — а він благий.

— А люди не можуть тому зарадити?

— Паничу, з ним нема що зачинати: то якась риба й не нашої віри.

А потім, гуцул приступає до вас і починає свої міркування переповідати:

— То, знаєте, як Дзвінчучка вломила голову, най собі ломить, але то других псує. Подивиться на неї друга така і третя, злакомиться на гроші, тай що з того вийде?

З признанням слушности розстаєтеся.

Десь над горою — „Кукулом" небо мутніє — показуються хмари. Але ви гоните дальше за „враженнями" — ви спрагнені „новин".

(Кінець буде).

*) **Примітка автора.** Тому, що ці помічення не є написані як безпосередні враження з одноразового побуту в одній місцевості на Гуцульщині, бо авторові доводилося кількома наворотами бувати в горах у цілій долині Прута (Ворохта, Татарів, Микуличин, Ямне, Яремче, Дора й інші) та в долині Черемоша (Жабє, Криворівня, Яворів, Косів, Кути), не подано тут назви місць і осіб так точно, якби цього вимагав репортаж. Автор намагався змонтувати сам події, що йому за кожним разом і в кожній місцевості однаково далися запримітити. — В. Т.

КОМПРОМІС, ЧИ „ДОБИТИ ПРОТИВНИКА"?

У „Новім Часі" обговорює Петро Сагайдачний переговори, які вела в липні 1917 р. (як бачимо, то це 20-літні роковини!) Центральна Рада з петроградським урядом. Автор обороняє Центральну Раду з цього боку, що твердить, що вона переговорювала тому, що боялася німецько-австрійської інвазії, яка булаб, на їхню думку, могилою російської революції, а тимсамим і української. Одначе таких переговорів, пише автор, себто таких компромісів, не знає історія збройних конфліктів, ані аннали дипльоматичних ходів і політичних взаємин. А далі стверджує він ось що:

„Добити противника!" — це єдина девіза, що нею кермуються завжди у взаєминах держави й народи.

„Такі міркування снуються сьогодні, коли в двадцяті роковини переговорів Української Центральної Ради з петроградським Тимчасовим Урядом (його делеґатами А. Керенським, І. Церетелієм та М. Терещенком у Києві) призадумуємося над тим, що спонукало Центральну Раду після Першого Універсалу піти всежтаки на шлях переговорів з петроградським урядом, що вже раз доволі різко й брутально відкинув слушні домагання проводу української національної революції, коли намагаємося збаґнути, чому Центральна Рада, що її сила й авторитет зростали й кріпшали з кожним днем, з хвилини на хвилину, почала нанове розмови з тими, що їм з жахливою скорістю усувався ґрунт зпід ніг, що їм тікала з рук керма подій і життя, яка була причина того, що той уряд, що ще кілька днів тому не бажав і чути про якінебудь уступки й задоволення елементарних домагань Києва, мусів визнати Центральну Раду територіяльною владою України, а Ґенеральний Секретаріят дійсним урядом України, тобто по суті другим урядом на території російської держави та ділилися з ним владою, що досі належала тільки йому".

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 5-го вересня, зараз по Службі Божій в гали церковній при Райс і Оклей вул. Просимо всіх членів прийти на збори, бо маємо важні справи до вирішення. — П. Сачавський, предс.; М. Сенків, кас.; В. Пилипів, секр.

МЕНВІЛ, Р. АЙ. Тов. М. Драгоманова, від. 181, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що три-квартальні збори відбудуться в суботу, дня 4-го вересня, в годині 6-тій ввечір в У. Н. Домі на Компилай, Гіл. Просимо всіх членів прийти на означений час, бо маємо важні справи до полагодження. Довгуючі члени мають вирівнати свої залеглости, бо впротивнім разі будуть суспендовані. Неприявний член, буде караний. — С. Шевчук, предс.; П. Тиняк, кас.; П. Черкас, секр.

ШІКАҐО ІЛЛ. Бр. Рож. Пр. богородиці, від. 259, повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 5-го вересня, в годині 2-гій пополудні, в галі парохіяльній під ч. 4950 С. Равлана вул.. Просимо всіх членів прийти на ті збори. На тих зборах буде багато справ до полагодження. — Андрій Фоца, секр.

ДІРБОРН, МІШ. Відділ 141, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 5-го вересня, о годині 2:30 пополудні в Ветеран Гол 13844 Велеслей вул. побіч Повст Офіс при Мішиґан. П. Бутковський, секретар.

В. Ф.

ОРДЕР

(Оповідання).

(2)

Старостами в Галичині були поляки. Такий староста волів би, щоби й в українськім селі поставили памятник Яґелли, Косцюшка, або Ванди. Та таку думку боявся піддавати, бож він, староста, таки був слугою австрійського цісаря. Гадав якось відстрашити хлопа від такої думки. Не сумнівався, що це ідея тільки одного Никешука і що громада з громадського фонду грошей не дасть, а люди доброхіть не зложать.

— Добре, — сказав. — Як ваша громада ухвалить поставити памятник, то я дуже радо згоджуся на це, і про такий патріотичний подвиг донесу, де треба.

Никешук відійшов від старости ущасливлений. На своїх грудях уже неначе бачив ордер. Ледви діждався найближчого засідання громадської ради. Коли нарешті діждався, поставив внесення, щоб громада на громадськім майдані поставила памятник з іменами всіх погиблих у босняцькій кампанії. Всі радні остовпіли, слухаючи. Не годні були втопати, яким способом така гадка могла прийти такому, що ніколи у війську не служив.

— Як платите, то я не противлюся, — сказав начальник громади. — Громада не має грошей на такі річи. Ось на сикавку не годна спромогтися, хоч староство напирає, щоб купити. Вперед сикавка, потому дорога, потому ще дещо. До памятника ще далеко, дуже далеко. Як заплатите, як усі кошти візьмете на себе, то я буду за те, щоб громада дала місце під памятник на майдані перед урядом громадським.

— Війт розумно каже, — обізвався Чарський. — Вперед треба купити сикавку.

— Ага, — подумав Никешук. — Тягнеш за сикавкою, бо ти командант вогневої сторожі. Інші хіба обстануть за мною.

Внескодавець дурився. Його внесення не підпер ніхто. Ордер, який Никешук уже неначе бачив на своїх грудях, став розпливатися, розходитися, як бовдур мряки. Він цим ордером уже так набив собі голову, що вже не міг собі уявити життя без такої почесної цяцьки.

— Не збанкротую! — подумав і сказав:

— Як громада дасть ґрунт під памятник і на кошти уставлення, то кошти самого памятника, себто камінь і обрібку, візьму на себе.

Радні ще не знали, що на це сказати. Місця під памятник не шкодували, бо то був би лиш малесенький клаптик громадського майдану. Та вони ще не знали, що коштувалоб уставлення памятника.

Один з радних, Заграй, був у виділі повітової орґанізації ветеранів. Гадав, що його обовязком є обстати за Никешуком. Він встав і промовив:

— Будучи у виділі повітового товариства ветеранів, я мушу з радістю привитати патріотичний намір Никешука і його домагання, звернені до громади. Чи багато він жадає? Попросту нічого. На громадськім майдані без шкоди для громади, без шкоди для когонебудь із нас може станути й пятьдесять памятників. А кошти уставлення готового памятника? Аж соромно думати про ті кошти. Якіж то будуть кошти? Кожний з нас вишле свого наймита на чверть години, хочби й на цілу годину, і памятник буде уставлений. Гадаю, що нам довше не перечитися, не радити, а згодитися на жадання Никешука. Таж не схочемо стягнути на себе підозріння, що ми противні нашому найяснішому!

Отся остання замітка затрівожила і переконала всіх. Рада згодилася, що памятник стане на громадськім майдані. Всі кошти бере на себе Никешук, тільки само уставлення памятника візьме на себе громада. Або зроблять це даром наймити радних, або гроші на це збереться в селі добровільними жертвами громадян.

Коли це вже ухвалено і запротокольовано в книзі ухвал ради громадської, члени ради зараз уконстатуувалися як комітет будови памятника. Тому, що кошти взяв на себе Никешук, вибрали його головою комітету. Заграя вибрали заступником, війта касієром.

— Коли ми вже вкупі, — промовив Заграй — то зробім зараз засідання комітету.

Один радний і очевидно також член комітету запротестував, бо довге засідання і жвава дискусія вже перетомили членів.

— Такі справи — сказав — найліпше обговорювати при пиві.

Тоїж гадки були також всі інші. Заграй ні трохи не противився. Поріщено зійтися в коршмі в годині пів до девятої. Коли вже всі повставали, щоб розійтися, Заграй ударився в чоло, бо прийшла йому така гадка:

— Никешук прийде до хати і скаже жінці, що своїм коштом поставить памятник. Його жінка дуже скупа. Готова добре змити йому голову; готова зробити пекло в хаті. Щоб вдома мати спокій, Никешук готов змикитити.

— Ще одно треба полагодити зараз тут, заки зійдемося в коршмі далі радити — промовив Заграй. — Я не хочу образити Никешука, та це заважна справа, щоб її брати по фамілійному. Коли хто вже зачав щось, то не повинен завертатись. Никешук повинен зараз ось тут писемно зобовязатися, що заплатить за камінь і за його обробітку. Він міг би роздуматися, його жінка могла би вмішатися до того... Тоді впало би на нас. Ми мусілиб заплатити.

Никешук не відмагався. Був щасливий, що памятник таки буде. Заявив, що дасть потрібне на письмі. Війт зараз подиктував писареві заяву, Никешук підписав.

Коли вже зійшлися в коршмі, перший промовив Заграй:

— У справі памятника ми вже зайшли так далеко, що, не гаючися, можемо замовити камінь. Як що робити, то робити скоро.

— Очевидно, що треба зачати, — додав війт. — Зачати треба від каменя. Це ясне.

— Коли так, коли цілий комітет є тої гадки, то я пригадую, що Борушко, каменяр у Тушакові, міг би нам дати камінь. Прегарний чорний камінь на могилі Валанюка, то його робота. Такий камінь можна би взяти на наш памятник. Оноді я був у того Борушка і бачив такий камінь, уже оброблений. Стовп, у споді широкий, вгору звужується. Під стовпом стоїть ангел з вінцем у руці. Якби до того ще доробив гарматну кулю і чако, то прегарний памятник був би готовий. Ще лиш напис вирити.

— Не зле булоб — замітив війт.

Никешук потерпав, що чорний камінь буде коштувати забагато. Він думав лиш про пісковика. Крім того вгадав, чому Заграй тягне за Борушка. Борушко, то шурин Заграя. Трушик відповів Заграєві:

— На таке я не годжуся. Камінь замовлю в місті.

— Чому? — спитав комітетовий. — Я бачив памятники, роблені Борушком. Вони не погані.

— Нехай будуть, які хочуть. Я замовлю камінь там, де я хочу! (Дальше буде).

З ДНЯ

КОНТРОЛЯ УРОДИН.

Д-р Ерик Мацнер, директор Ліґи Контролі Уродин, повернувся цими днями з Европи і на вступі заявив репортерам, що контроля уродин здобуває в европейських краях щораз більше право громадянства. Уряди спочатку завзято боролися проти права родичів контролювати уродини, але життя показалося сильнише і влада в Англії, Франції та в інших краях, виключаючи фашистівські, щораз більше клониться до позволення людям контролювати уродини і приріст нових поколінь. У фашистівських краях влада завзято веде пропаганду за уродини, але ця пропаганда дає малі успіхи.

Приріст нових поколінь є нині одним з найважніших суспільних питань. Культурні осередки є нині незвичайно перелюднені. А люди так звикли до цивілізації, себто електричного світла, вигідних помешкань, теплих, мягких ліжок, води з водотягів, газових кухонь, сухости під ногами, автомобілів, кін, театрів і т. п., що ніяк не хочуть запускатися в дикі околиці і їх цивілізувати. Піонірський дух завмер. Замісць нього ми маємо контролю уродин.

Та чи добре воно, чи ні; чи згодяться формально уряди на контролю уродин, чи ні, то можна сказати, що вона фактично вже тепер існує, тільки тайно. Але так „тайно", що всі про це знають.

МУШТАРДА ПО ОБІДІ.

„Нови Свят" з минулого понеділка приносить редакційну статтю під заголовком „Мале застшежене", в якій говорить, що польский генеральний консуль в Америці, пан *Александер Моц*, вислав 5-го серпня ц. р. сердечне письмо з подякою до пана Сольомона Левітана, за те, що пан Левітан виголосив 2 травня ц. р., себто три місяці тому, прихильну промову на параді „Третього травня" в Мілвокі. „Нови Сьвят" робить заввагу, що такий лист по трьох місяцях „неприемно пахне".

Щож, може пан консуль думав, як той китаєць, що, спізнившись до поїзду, сів на лавку і фільософічно заключив: „Ліпше пізно, як ніколи".

В нас таке поступовання називають: муштарда по обіді.

СКІЛЬКИ „ЗАРОБЛЯЮТЬ ФІЛЬМОВІ ЗІРКИ?

У старокраєвій пресі появилася була в своїм часі „авторитетна" вістка про те, скільки маєтку полишила по собі недавно померла фільмова зірка Джін Гарлов. Це звідомлення каже, що вона полишила міліоновий маєток.

Та ось тепер мати Джіни Гарлов, якій артистка записала все, що мала, відкрила, що цілий маєток її доньки виносить 41 тисячу долярів, включаючи до того вже і її біжутерію, убрання, меблі, автомобілі і т. п. Та вкупі з тим маєтком Джін залишила кількадесять тисяч долярів довгу, отже з тих 41 тисяч може нічого не лишиться. Джін Гарлов заробляла по 4 тисячі тижнево.

Деж вона всі ці гроші подівала?

Кажуть, що ці гроші вона змушена була витрачувати на своє виставне життя, чого вимагав її контракт. Кожна фільмова зірка мусить витрачувати величезні суми на блискуче життя, щоб у той спосіб бути популярною. Коли якась акторка, або актор, хоче жити скромно, то їй, або йому, грозять зломанням контракту і відправленням з праці. Крім того більшу половину доходів забирає уряд у формі податків, а десять відсотків забирають реклямові й бізнесові зарядники. Для акторів і акторок лишається тільки „слава" про багатства і гучне життя, яке нераз їм самим набридає. Багатими стають тільки ті зірки, які вміють „красти" гроші зо своєї власної платні, так, що про це не довідається ні уряд, ні зарядники, ні виробники фільм.

СОВЄТИ МАРИНУЮТЬ КРОВ НА ВИПАДОК ВІЙНИ.

Совєтські лікарі винайшли спосіб, як маринувати кров і тримати її у посудинах, аж доки не прийде потреба перелити її в людський організм. За цим способом замаринована у посудинах кров не псується, а підгріта до певної температури, має ту саму силу, що кров тількищо спущена з чоловіка.

Тепер большевицькі вчені хочуть цей винахід використати для воєнних цілей і роблять заклики до совєтських громадян, щоб вони жертвували свою кров; за цю кров вони навіть платять їм певну винагороду.

Це безперечно гарне відкриття і воно готове поправити відносини в Совєтах настільки, що піднесе трохи ціну на людську кров, яка дотепер була цілковито безвартна. Хто зна, може вслід за тим відкриттям прийде також цілковита реорґанізація на Соловках та інших невільницьких таборах у Совєтах і вже не буде вільно стріляти людей, коли собі хто захоче, тільки коли прикаже згори влада? Може навіть харч поліпшать для тих невільників, щоб збільшити у них запас і якість крови? Може будуть годувати невільників за „сортами": в одному бараку кров ч. 1 і відповідна дієта; в другому бараку кров ч. 2 і теж відповідна дієта, і т. д.?

А виконувати засудів уже не будуть вночі, над великою викопаною могилою, тільки серед „гігієнічних" відносин, під наглядом лікарів спеціялістів...

Також можливо, що засуджувати на смерть уже не буде політична влада, тільки „комісаріят маринування крови", який присилатиме укази: „Нині зарізати пятьдесять штук з кровю ч. 1, сімдесять ч. 2, а сотню ч. 3".

Можливо, що совєтські хеміки придумають іще спосіб, якби з людської крови виробляти який знаменитий напиток? Тоді ціна на кров іще більше підскочилаб. Хто зна? Совєтський „поступ" не має меж... Там усе можливе.

— Які ви непослідовні: насамперед обкидали ви актора зігнилими яйцями, а тепер оплескуєте його!?

— Бо хочу, щоб іще раз показався; я маю ще три яйця...

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОЛІТИКА СТАЛІНА.

Що таке большевизм і режим Сталіна, ми, українці, повинні найкраще знати. Бо українці переживали московське ярмо вже кілька разів. Тому вони знають, що між бувшими царськими тюрмами і теперішніми большевицькими нема ніякої ріжниці, хіба та, що теперішні ще сто разів гірші від попередних. Тому українцям не заімпонують так звані большевицькі „досяги" в ділянці економіки, культури, мистецтва і т. п. Все це блеф, продуманий, щоб одурювати темних совєтських мужиків і закордонну опінію.

Червоний божок Сталін при стрічі з чужинцями, котрі їдуть відвідувати червоне царство, все говорить, що він є за мир, а притім показує їм нібито ті великі досягнення большевицької техніки. У першій мірі показує їм підземну залізницю в Москві, збудовану десятками тисяч невільників, яких ГПУ наловило, щоб мати даремну працю. Нещасні раби, чи, як вони тепер звуться, політичні вязні, мусіли даром робити, і коли серце ката на хвилю змякло, то потім він їм за їх тяжку працю знов повертав волю.

Але чужинці не дуже захоплюються цею підземною залізницею, а це тому, що в культурних краях кожне більше місто має таку залізницю. Зате ця залізниця послужила як дуже добра пропаганда для темних московських мужиків, які думають, що то тільки їх большевицький провід такий мудрий, що побудував у підземелі залізничу лінію.

Цими залізницями Сталін хоче відвернути увагу чужинців від тих масакр, які тепер переводить таки серед рядів большевицьких провідників, цивільних і військових.

Американський кореспондент Доналд Дай, що дописує до „Бостон Повст" з Риги в Латвії, говорить, що він мав стрічу з ріжними совєтськими втікачами, або чужинцями, що верталися з Совєтів, і всі вони йому говорили, що в Совєтах ніхто не вірить, щоб ці червоні генерали, з маршалом Тухачевським на чолі, плянували зраду для Росії. Вони всі були совєтськими патріотами, але причиною, за яку їх Сталін казав застрілити, було це, що вони не могли стерпіти „політики" у військових рядах. Вони хотіли вдержати армію нерозполітикованою. За те вони пішли під стінку, хоч були найздібнішими ґенералами і поставили червону армію на ноги.

Щоб якось оправдати ці масакри і „чистки" перед своїми власними комуністами і широким загалом, сталінський режім сказав, що ці ґенерали зрадили свій край і на спілку з Троцьким готовили напад з фашистівськими державами на Совєти. Далі сталінці придумали „троцькізм", який тепер став у Совєтах втертою фразою. Все це очевидно видумка, щоб якось оправдати ці розстріли.

Нам, українцям, нема що жалувати за тими ґенералами, ані за іншими большевицькими прислужниками, яких тепер карає смертю таки їх власна партія. Нема теж чого жалувати за тими ревними українцями-комуністами, що то служили вірно червоній Москві, а за ту вірну службу дістали кулю. Треба тільки жалувати за сотками тисяч тих невинних українських жертв, яких розстрілила жорстока червона влада за те, що вони були українськими патріотами та прямували до відбудови самостійної української держави.

М. Давискиба,
Бостон, Масс.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

БРУКЛИН, Н. Й. Тов. Богдана Хмельницького під покр. Пр. Тройці, від. 158, повідомляє членів, що трикварталні збори відбудуться в суботу 4-вересня в годині 8-мій вечером, в Дем. Льокалю 186 Бедфорд Евеню. Просимо членів прийти і вирівнати залеглости, бо впротивнім разі поступиться після статуту. — Ю. Павчак, предс.; В. Костів, кас.; Д. Сенюта, секр.

Е. Жарський.

ПОВІТРЯ — ТВОРЕЦЬ СИЛИ

Велику вагу для тіла й душі мають повітря, соняшне проміння, вода, праця мязів, руханкове приладдя, фізично-психічні побуди, тощо.

Спинімося докладніше над цією справою та приглянемось, який саме вплив викликують вони своїм діянням на людину.

Досить поглянути на міщуха, що влітку кидає місто й переноситься на „лоно природи". Його самопочуття поліпшується, він почувається здоровішим, сильнішим. Не диво, що на заході (Німеччина, Англія, Америка) на неділі всі міста пустіють, бо майже всі мешканці виїжджають далеко поза мури міста.

Свіже повітря.

Пробування серед свіжого повітря впливає незвичайно добре на людське тіло — і це на Заході знають. А в нас? Наша молодь, чи старші — сидять у неділі, чи свята переважно в кімнатах, до того рідко коли провітрюваних. А треба знати, що за одну добу людина побирає яких 10,000 літрів повітря, а за працею ще більше. Таку саму майже скількість вона видихає. Та тільки є ріжниця між повітрям, що його вдихаємо в легені, і повітрям, що його видихаємо. В повітрі буває загально: азоту 78%, кисню 20.9%, двокису вугля — 0.03% (крім водяної пари й інших ґазів у невеликій скількости). Але в повітрі, що виходить із наших легенів, є вже лише 16.5% кисню, зате аж 4% двокису вугля й більше водяної пари. А ми знаємо, що збільшена — в кімнаті, де пробуваємо скількість двокису вугля, дуже шкідливо впливає на орґанізм. Тут лише свіже повітря може запобігти шкідливим впливам. До того перебування на свіжому повітрі — чи то на прогульці, чи в часі вправ — дозволяє, що до наших легенів більше входить кисню, ніж звичайно, коли ми сидимо за своєю працею, чи в часі шкільної науки. Це для нас важне. Бож ми звичайно не дихаємо цілими легенями, а лише одною семиною легенів, і то — головно долішними платками; горішні частини, вершки легенів, працюють дуже мало. А цеж відомо, що кожна частина тіла, кожний його орґан, якого не вживаємо, марніє. А це діється і з легенями, найважнішим орґаном людського орґанізму. Коли не подбаємо, щоб віддихати цілою поверхнею легенів, то вершки, чи ті частини, що не віддихають, можуть стати по деякому часі зовсім нездібні до віддихання.

Більше праці — більше повітря.

Скількість повітря при вдиху залежить від того, скільки його потрібно. Чим тілесно більше працювати, тим більше треба повітря. Це можна помітити вже на такій невеличкій праці, як — проходи. Підчас проходу легені працюють 2 до 2½ разу більше, ніж звичайно. На прогульці легені працюють уже вчетверо більше, на гірських мандрівках 5 до 6 разів більше, підчас бігу вдесятеро більше, а при інших вправах іще більше. Все це важне для грудної клітки і для самих легенів. Збільшений рух спонукує скоріше віддихати, тимсамим він є засобом для поширу грудної клітки й поверхні легенів при віддихуванні.

Не треба забувати, що при збільшеній праці збільшується або швидкість віддиху, або його глибокість. І тут можна помітити цікаве явище. В людини, що послідовно робить ріжні вправи, збільшене віддихання позначується більш на глибині віддиху, ніж на його швидкости; в того, що не вправляється виходить навпаки. А що швидке віддихання звичайно — поверховне, то й воно не надто корисне для орґанізму.

А яке значення для тіла має збільшення обему легенів?

Тіло й легені.

Добре розвинені легені, це — запорука тугости людини. Вони допомагають людині побороти туберкульозу (сухоти), ту грізну недугу, що є прокляттям міст і сіл. Її розвиткові — як відомо — сприяють нездоровляні умови життя: тісні, темні помешкання, без сонця, без повітря. Колиж додати до того ще й те, що й самі легені не працюють якслід (бож, як згадано, люди дихають переважно одною семиною легенів), то стане ясно, чому треба звертати увагу на збільшення обему легенів, чому треба добиватися збільшення допливу свіжого повітря! Небезпека заразитися тим грізніша, що легені мають вид стятого стіжка, який догори звужується, що вони при поганому розвою зростаються у кістяний трикутник, котрий утворює хребетина, ключиця й перше ребро. А все це впливає дуже відемно на ціле тіло. Здаране місце стає найменш відпорне на заразні, і коли утвориться такий кістяний трикутник, повітря не може дістатися до вершків, вони зовсім безчинні, не сповняють зовсім своєї віддихової праці. Не диво, що тоді легко загніздиться в них зараза туберкульози. — („Наш Прапор").

В одним шотляндськім місті спалахнула несподівано пожежа.

— На пятому поверсі залишився чоловік! — нагадали собі мешканці дому.

— Рятуйте, рятуйте Вельса!

Пожежна сторожа виявилась безсилою. Нараз крізь гурт продерся якийсь чоловік і скорим рухом шмигнув у задимлені двері. За десять хвилин, окружений димом, виніс на руках Вельса.

— Герой! Герой! — кричала товпа.

— Який там герой! — відповів скромно спаситель Вельса. — Чейже я мусів його рятувати! Він жеж винен мені 43 пенси.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

НА ВИЗВОЛЬНУ БОРОТЬБУ

Шікаго, Ілл.: Р. Смук $5, Степан Куропась $5, від. ОДВУ ч. 47 з вистави $13.78.

Клівленд, О.: Жіночий від. ОДВУ ч. 8 $15, $75 на визвольну боротьбу, $4 на Рідну Школу і $3 на інвалідів. Петро Полівчак переслав зо срібного весілля гром. Різунів $9.32 на інвалідів і $9.33 на Рідну Школу.

Ню Йорк, Н. Й.: Ст. Малиса $2, з пушки пані Павлини Мельник $1.75, Окружна Управа ОДВУ $7.80. Центральний Комітет $70 на Рідну Школу.

Пасейк, Н. Дж.: С. Цімко переслав збірку в сумі $10.25 на Рідну Школу й $2.50 на інвалідів.

Дітройт, Міш.: Від. ОДВУ ч. 24 збірка на весіллі та писанка $18.75.

Сентрал Фолс, Р. Ай.: Від. ОДВУ ч. 44 перевів збірку між членами на суму $15.

Нова Англія: Окружна Управа ОДВУ з пікніку переслала $15.59.

Ню Брітен, Конн.: Тарас Цимбалістий $2, від. УЧХ ОДВУ ч. 66 з пушок $8.57.

Бронкс, Н. Й.: Від. ОДВУ ч. 22 і МУН ч. 73 $7.40.

Сиракюз, Н. Й.: Від. УНС ч. 282 $5.

Алентавн, Па.: Від. УЧХ ОДВУ 56 $10.

Вілементик, Конн.: А. Савка для матерей Біласа й Данилишина $11.

Ембрідж, Па.: Українська православна громада $10.60.

Мінеаполіс, Мінн.: Від. ОДВУ ч. 32 $15.50.

Вілмінгтон, Дел.: Від. ОДВУ ч. 35 з панахиди $6.

Бріджпорт, Па.: Лука Сарабун переслав з грамот $10.

Ню Гейвен, Конн.: Василь Гіна $2, Виконний Комітет 7-го Зїзду ОДВУ $93.67.

Гартфорд, Конн.: Від. ОДВУ ч. 5 $20.47.

Ровей, Н. Дж.: Павло Вовк $1.

Стелтон, Н. Дж.: Петро Дибайло 50 ц.

Френкфорт, Па.: Петро Омелян $1.

Ню Йорк, Н. Й.: Марія Гук і С. М. Гурин зібрали на весіллі у гром. Карапутів $12.45. Пані М. Близнак зібрала на „Національному Дні" $7.12, на хрестинах у гром. Оксани й Павла Маркових, які хрестили донечку Софію 15-го серпня ц. р. зібрано $17.50.

Центральна Управа ОДВУ.

ЗАКОНИ ПРО БЕЗРОБІТТЯ ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ 21 МІЛІОНІВ РОБІТНИКІВ

Усі сорок вісім американських стейтів, як теж Аляска, Дистрикт Коломбія та Гаваї, приняли у себе відповідні закони про відшкодування працюючих на випадок безробіття. Це відноситься до коло 21 міліонів робітників.

Стейтові закони, котрі передбачають того роду охорону заробітної платні, дуже подібні одні до одних. Усі стейти будуть виплачувати тижневі бенефіти у висоті коло половини тижневих заплат. На бенефіти не треба буде довго ждати. Висота виплачуваних загальних сум, що їх будуть діставати управнені робітники, буде залежати від того, як довго хто працював та скільки заробляв. Хоч ті 51 поодиноких законів мають багато спільного, то одначе вони таки ріжняться у багатьох випадках.

Одинацять стейтів, включаючи Пенсилвенію, Мішіґен, Міннесоту, Вайоминґ та інші, поширили забезпечення робітників у заводах, де працює один або більше людей. Стейти Арзона й Огайо обіймають фірми з трьома робітниками або більше. Закони сімох стейтів, включаючи Масачусетс, Ню Йорк і Ровд Айленд, відносяться до підприємств, де працює чотири або більше робітників. А закони інших стейтів обовязують тільки тих підприємців, котрі наймають до праці по вісім робітників або більше, згідно з податковими приписами закону суспільного забезпечення.

Підприємці, котрі підлягають цим законам, обовязані платити до стейтового безробітного фонду, а саме по 1.8 відсотка від виплаченої заробітньої платні за 1937 рік, крім чотирьох стейтів та Дистрикту Коломбії, де платять до два відсотки. Ця 1.8-процентова скаля дає право підприємцям до найбільше 90 відсотків кредиту з федерального податкового фонду, до котрого йде по два відсотки заробітних платень за 1937 рік, плачених підприємцями вісьмох або більше робітників згідно з законами суспільного забезпечення. Тільки вісім стейтів вимагають від робітників, щоб вони теж платили свої датки на рахунок того фонду. Ті стейти, де відтягають з робітничої заплати на бенефіти безробіття, є: Оклагома, Каліфорнія, Індіяна, Кентоки, Луїзіяна, Масечусетс, Ню Гемпшир та Ровд Айленд. Вкладки від робітників загально виносять половину тих датків, які вплачують підприємці до стейтового фонду.

Більшість тих стейтових законів передбачає виплату бенефітів, котрі будуть рівнятись висоті пятьдесятьох відсотків робітничої заплати з повного тижня, одначе не більше як $15 тижнево. У Дистрикті Коломбія бенефіти ріжняться в сумах, а саме відповідно до числа членів родини, залежних від удержання дотичного робітника, цебто голови родини, то можуть сягати аж до 65 відсотків попередньої тижневої заплати, одначе не більше як $15 тижнево. Стейт Мішіґен приняв $16 за найбільший тижневий бенефіт, а стейт Вайоминґ — $18. У двацять трьох стейтах найменша сума бенефітів виносить $5 тижнево або три четвертини тижневого заробітку, залежно, котра сума менша. З інших стейтів чотири не приняли мінімальної скалі, а останні 24 стейти будуть виплачувати мінімальні бенефіти від $5 до $8 тижнево, або три четвертини тижневого заробітку.

Відносно того, як довго бенефіти безробіття будуть плачені робітникам, закони поодиноких стейтів дуже ріжняться. В більшості стейтів дотичні закони дозволяють виплату одно-тижневого бенефіту на два тижні безробіття в попереднім році, але найдовший час виплат ріжниться від дванацять до двацять тижнів у році. Ровд Айленд та Вискансин це одинокі два стейти, де робітник без праці може, у певних обставинах, діставати бенефіти двацять тижнів. У більшім числі стейтів, включаючи Мериленд, Масачусетс, Мішіґен, Ню Джерзи, Ню Йорк, Огайо й інші, найдовший час для виплати бенефітів безробіття це шіснацять тижнів у році.

У двацять чотирьох стейтах, включаючи Каліфорнію, Конетикот, Масачусетс та Ню Йорк, бенефіти безробіття почнуть виплачувати від січня 1938 року, а по інших стейтах початок виплат наступить у вересні 1938 р., або підчас 1939 року.

ФЛІС.

„КОПЕНЬ"

Копень — це гуцульська назва на серпень. Бо вже по сінокосах, сіно уложене в гарні, високі, нераз на кілька поверхів, стіжковаті копиці, а сіножати виглядають наче голова, машинкою стрижіем-косарем пристроєна „до шкіри". Полонина готовиться до відпочинку: вже незабаром наступить „роалука", ватри в стаях пастухів погаснуть, пічнеться поворотний похід „дольський" до осель на долах. Лише небагато пастухів остането ся в „зимарках", себто на місцях, із яких годі звести сіно на доли до господарських осель.

Починається час найчисленніших храмів-відпустів, найбільш урочистих гуцульських свят. На св. Іллі — бога бурі і громів, 2. серпня, не вільно працювати, бо горе тоді хижам і маржині в це „громове свято".

19-го серпня, на Спаса, панотець (піп) святить під церквою овочі і зілля і від того дня вже вільно їсти овочі. 29-го серпня гуцули моляться до „першої Богородиці", а відпусти в серпні відбуваються в Дорі, Жабю, Космачі, Березові, Пістині, Яремчі та Яблониці коло Татарова.

Малий Степанко переходив попри мешкання пана Черевяка і плюнув йому в вікно. Черевяк насварив на Степанка та вкінці питається:

— Що сказали би твої мама й тато, колиб ти так їм наплював у вікно?

— Сказали би, що я магік, бо ми мешкаємо на шестому поверсі.

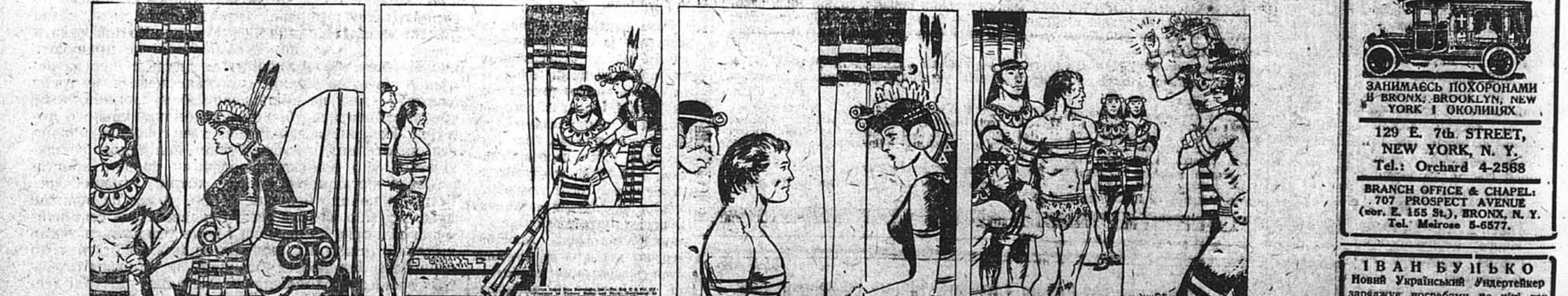
Не боїться студени.

— Тета направду відважна жінка. Хоч як студено, ввійшла в воду, а я дзвоню зубами.

— Гм, так, тета свої виняла, заки пішла купатися, тож не має чим дзвонити.

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(103)

Металевий, холодний сміх королеви Залії дивним відгомоном відбивався від стін кімнати. В цьому сміху містилося стільки жорстокости, що навіть Тарзанові робилося моторошно. Він вдивлявся в неї і дивувався, що в такім прекраснім тілі міститься така диявольська душа. Ця комбінація наводила на нього непереможний сум.

Та нагло її сміх замовк так скоро й урвано, як і розпочався. На її обличчі появилася повага. Вона зміряла Тарзана гострим, пронизливим поглядом, після якого вона одобрююче поглянула на сторожів. Ще далі вона приказала рукою їм усім приступити ближче. Тарзан радо підійшов до неї, бо її дивна вдача цікавила його, хоч йому грозила особиста небезпека.

Підійшовши на один крок до неї, він гостро поглянув у її обличчя. Ще раз зродилося в Тарзана болюче почування, що така гарна істота, а стільки в неї скаженої злости. Він вдивлявся в неї довший час і не міг собі пояснити того явища. Він знав, що у природі є теж злосливі звірята, але їх злість звичайно огоганювала їх вигляд. Королева Залія творила виняток.

Під поглядом Тарзана вона зовсім не мякла. По кількох хвилинах вона кивнула на двох сторожів і маянською мовою приказала їм щось принести. Сторожі відійшли і за хвилю принесли прилад до тортур. Ціла саля заворушилася під впливом якогось невідомого почуття. Ці маянські покручі любили дивитися на терпіння. В цьому вони знаходили якусь несамовиту насолоду.